

HØRINGSSVAR -- NOU 2021: 6 Myndighetenes håndtering av koronapandemien

Vi viser til høringsbrev av 3. mai og for øvrig til LOs hørings svar. I tillegg har vi følgende merknader.

Ostehøvelkutt

Regjeringens såkalte ABE-reform har medført årlige kutt i de statlige virksomhetenes driftsbudsjetter. Disse ostehøvelkuttene har ført til en svekket beredskap i de statlige virksomhetene. Uprioriterte kutt har ikke ført til noen avbyråkratisering, men tvert imot. Blant annet i FHI har det ført til et økt antall ledere, mens man samtidig har kuttet i ansatte som utfører det faglige samfunnsoppdraget. ABE-reformen har bidratt til at staten var dårligere rustet og hadde lavere beredskap enn den ville hatt uten årlige driftskutt.

Helseforvaltningen

I tillegg til innskrenkede driftsbudsjetter som følge av ostehøvelkutt ble helseforvaltningen i årene forut for pandemien ytterligere svekket av regjeringens beslutning om å opprette en konsernmodell for administrative tjenester. Omorganiseringen tappet budsjettene til virksomhetene og medførte dyrere tjenester enn når disse ble utført i egen regi. Kombinasjonen av ostehøvelkutt, omorganisering og andre kutt førte til en betydelig nedbemanning av blant annet Folkehelseinstituttet i de siste stortingsperiodene.

Selv om regjeringen stilte betydelige midler til rådighet etter at pandemien oppstod avbøter ikke dette på en utilstrekkelig bemanning og fagkompetanse som må bygges over tid i virksomhetene. Under pandemien har overtidbruken i FHI og Helsedirektoratet vært ekstrem for enkeltpersoner, noe som indikerer at man ikke har vært godt nok bemannet i utgangspunktet.

Arbeidstilsynet

Arbeidstilsynet har hatt for lite ressurser til å ivareta sine oppgaver også før Koronakrisen. Gjennom kutt i driftsbudsjettene og reduksjon av operativt personell er antall tilsyn nær halvert fra 2015 til 2020. Til tross for at behovet for inspeksjoner har økt, er det blitt færre. En stadig større del av aktiviteten består av postale tilsyn og veiledning, fordi det inspiserende personellet i forebyggende arbeid ute på virksomhetene reduseres. Arbeidstilsynet har fått økte oppgaver knyttet til koronasituasjonen, bl.a. skal de kontrollere at arbeidsgiver har kartlagt og risikovurdert covid-19 som risikofaktor i arbeidsmiljøet og at de har utarbeidet handlingsplaner med tiltak for å fjerne eller redusere risiko for smitte. Dette arbeidet fører til at ordinære oppgaver har blitt ytterligere svekket. Pandemien har med dette også ført til at oppfølging av arbeidslivskriminaliteten har blitt ytterligere svekket.

Kriselov

NTL gikk i mars imot at Stortinget skulle tilslutte seg regjeringens forslag til kriselov. Vi advarte mot at man gjennom denne loven skulle sette de vanlige konstitusjonelle spillereglene til side og gi regjeringen utvidede fullmakter. Våre medlemmer i statlig sektor er underlagt politisk ledelse og styring og ville kunne blitt pålagt å lojalt gjennomføre vedtak med hjemmel i en eventuell fullmaktslov som senere kunne vist seg å være ukonstitusjonell. Vi anså da som nå at hjemlene regjeringen hadde i det regulære lovverket var vidtgående og at nye hjemler kunne gis av Stortinget ved behov på kort tid. Vi så derfor ikke at det forelå noe behov for en lov som ga regjeringen utvidede fullmakter.

Medbestemmelse under pandemien

I februar oppga mange av våre tillitsvalgte at arbeidsgiver ikke etterlevde hovedavtalens bestemmelser i tilstrekkelig grad. Mange tilbakemeldinger bar preg av at arbeidsgiver ikke tok seg nok tid til å drøfte tiltak før de ble iverksatt. Utover våren oppga flere enn tidligere i pandemien at arbeidsgiverne gjenopptok det regulære partsarbeidet, i noen virksomheter i større og mer grundig omfang enn tidligere.

Arbeidsforskningsinstituttet har publisert notatet Arbeidsliv i en krevende tid (2020:08) som har undersøkt ulike sider ved hvordan tilsatte mener pandemien har påvirket arbeidssituasjonen. Notatet underbygger mange tillitsvalgtes oppfatning av at ledelse i de statlige virksomhetene til dels har blitt mer autoritær under pandemien. Av notatet fremgår det at respondentene mener at ledelsen i større grad har økt sin myndighet under pandemien, og har mer makt til å påvirke beslutninger sammenlignet med verneombud og tillitsvalgte.

Over tid har NTL erfart at arbeidsgiversiden i mindre grad enn tidligere benytter ressursene som ligger i det lokale partsamarbeidet fullt ut. Etter NTLs syn er det derfor nødvendig å revitalisere og ruste opp medbestemmelsesinstituttet. Det er avgjørende at fellesskoleringen i hovedavtalen intensiveres og at det iverksettes et arbeid for å bevisstgjøre ledere i staten om deres ansvar for å etterleve og oppfylle sine plikter etter avtalen. Dette ville sikret at forvaltningen ville vært bedre rustet til å omstille seg og respondere på utfordringene som oppstod som følge av pandemihåndteringen.

NAV

NAV er avgjørende for å sikre store deler av innbyggerne sitt livsopphold. Krisen har vist at ressursituasjonen i NAV har rammet arbeidsformidlingen, og at den offentlige arbeidsformidlingen må styrkes i årene framover. Vi tilslutter oss vurderingen av at Arbeids- og velferdstjenester bør inkluderes på listen over viktige og kritiske samfunnsfunksjoner i kriser av langvarig art.

Med hilsen
NORSK TJENESTEMANNSLAG

Ellen Dalen
2. nestleder

Torstein Brechan
forbundssekretær